

Wat werkt bij de aanpak van dak- en thuisloosheid onder jongeren

Dak- en thuisloosheid ontstaat meestal niet plotseling of onverwacht. Er is vaak al veel gebeurd voordat het zover komt. We spreken van een proces, dat voor ieder individu anders verloopt, maar waarin overeenkomsten en patronen te onderscheiden zijn. Wat is er nodig om te voorkomen dat jongeren, in

de leeftijd van 16 tot 27 jaar, geen vaste woonplek hebben of dakloos raken? Hoe kunnen we deze periode van dak- en thuisloosheid zo kort mogelijk houden en welke kansen kunnen we jongeren geven om hen meer perspectief te bieden op een leven met een vaste woonplek?

kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Niet meer thuis kunnen wonen

Door een problematische gezins- of thuissituatie kunnen jongeren niet meer thuis wonen. Conflicten, psychische problemen, verslavingsproblematiek, armoede en huiselijk geweld binnen het gezin, kunnen hier een rol in spelen.

Schaarste woningaanbod

Woningnood en onvoldoende betaalbaar woningaanbod maken het voor jongeren erg moeilijk om geschikte woonruimte te vinden. Voor huurtoeslag komen ze niet altijd in aanmerking. Jongeren zijn aangewezen op wonen bij kennissen, huisjesmelkers of illegale woonvormen. Hierdoor ontstaan regelmatig problemen zoals betalingsachterstand of conflicten met huurbaas, waardoor jongeren dakloos raken.

Toegang tot werk en inkomen

Het minimumjeugdloon en de bijstandsuitkering voor 18-21-jarigen zijn doorgaans ontoereikend om zelfstandige woonruimte en vaste lasten te betalen. Door het ontbreken van een briefadres en de verplichte 4-weken zoektermijn raken jongeren snel in financiële problemen. Door hun problemen stoppen veel jongeren met school. Dit maakt het moeilijk om een baan te vinden.

Vertrek instelling en ontoegankelijke hulpverlening

Een deel van de jongeren raakt dak- of thuisloos na uitstroom uit een jeugdzorginstelling, beschermde woonvoorziening, verslavingskliniek of gevangenis. Deze jongeren zijn vaak onvoldoende voorbereid op een zelfstandig leven en kunnen op niemand terugvallen. Boven de 18 jaar stopt Jeugdhulp. Door wachtlijsten en strenge criteria is het moeilijk om passende hulpverlening te vinden. Problemen kunnen daardoor snel opstapelen.

Problemen en uitdagingen

Dak- en thuisloze jongeren moeten zien te overleven zonder huis, hebben te maken met schooluitval, traumatische ervaringen, psychische problemen, schulden, stigmatisering en verslaving. Deze problemen zijn van invloed op hun mogelijkheden en maken het moeilijk om uit hun thuisloze situatie komen.

Vaardigheden

Het ontbreekt jongeren vaak aan de benodigde vaardigheden om al een zelfstandig leven te leiden. Vanuit hun ouders of hulpverleners kregen zij niet altijd de juiste 'tools' aangereikt en velen hebben geen sociaal vangnet.

Hoe worden jongeren dakloos?

Op deze spread staan de typerende routes of dynamieken beschreven die leiden naar dak- of thuisloosheid.

Risicofactoren voor dak- en thuisloosheid en preventieve maatregelen

Wat werkt bij de aanpak

Werkzame elementen

1 Preventie

Om dak- thuisloosheid te voorkomen, is het nodig om de risicofactoren op de verschillende niveaus aan te pakken. Dit vraagt om een integrale aanpak waarin zowel de centrale overheid, gemeenten, maatschappelijke organisaties en professionals een rol spelen.

2 Tijdig, integraal en duurzaam hulp verlenen

- Op tijd ingrijpen is essentieel. Hoe langer een jongere in de situatie van dak- en thuisloosheid verblijft, hoe groter de problemen vaak worden.
- Hulpverlening moet toegankelijk en makkelijk vindbaar zijn voor jongeren.

- Integrale aanpak met organisaties die goed samenwerken gericht op de 'Big 5'.
- De jongeren hebben grote behoefte aan meer stabiliteit en continuïteit in de hulp en ondersteuning: vaste hulpverleners en netwerk waar de jongere op terug kan vallen.
- Langdurige ondersteuning is nodig, ook als de jongeren niet langer dakloos zijn. Veel jongeren kampen met problemen op meerdere levensgebieden waardoor het moeilijker is een stabiel leven op te bouwen. Plotselinge gebeurtenissen en life events kunnen hen makkelijk uit balans brengen.

“ Weet ook dat jongeren echt tijd nodig hebben om hulp te vragen. ”

“ Jongeren delen niet meteen alles. Hierin speelt taboe: schulden, psychische problemen, situaties van geweld thuis. Je moet alles geheim houden want iedereen heeft zijn oordeel snel klaar. ”

3 De basis op orde

Als de basis van de jongere op orde is dan ervaren zij de rust om aan onderliggende problemen te werken. Voor het krijgen en behouden van stabiliteit en hoop voor de toekomst zijn vijf basisdomeinen, de zogenaamde 'Big 5':

1 Passende en betaalbare huisvesting

Jongeren hebben passende en betaalbare woonruimte nodig. Het hebben van een woning draagt bij aan het psychische welzijn en de gezondheid van jongeren en jongvolwassenen. Daarnaast lijkt stabiele woonruimte bij te dragen aan de behandeltrouw.

2 School/werk

Het ontbreekt veel dak- en thuisloze jongeren aan een startkwalificatie door schooluitval. Dit bemoeilijkt het vinden van een baan. Voor veel jongeren is werk of een opleiding noodzakelijk om schulden af te betalen. Ook als dagbesteding is het van belang.

“

Ik moest gewoon eigenlijk een goeie dag invulling of werk hebben. Maar er werd tegen mij gezegd: 'je blowt, dus ga eerst maar naar een kliniek'. Dat werkte niet en ik was er binnen 2 weken weer weg.

”

3 Financiële zelfstandigheid

Driekwart van de dak- en thuisloze jongeren heeft schulden. Zij hebben ondersteuning nodig bij het ontwikkelen van financiële vaardigheden, schuldbemiddeling, minnelijke schuldsanering, budgetbeheer of bij het afsluiten van betalingsregelingen. Daarbij moet aandacht zijn voor de stress die ontstaat door schulden. Het minimumloon en de jongerennorm in de bijstand moeten worden aangepast, zowel qua hoogte van de uitkering als de toegang daartoe.

4 Support in de vorm van een volwassene of sociaal netwerk om op terug te vallen

Veel dak- en thuisloze jongeren hebben niet tenminste een volwassene of een ondersteunend netwerk van familie of vrienden waarop ze kunnen rekenen. Een dergelijk netwerk kan als vangnet dienen, waarop ze terug kunnen vallen. Dit vergroot de weerbaarheid van de jongeren.

5 Psychisch en lichamelijk welzijn

Dak- en thuisloosheid gaat vaak gepaard met mentale en/of lichamelijke problemen. Jongeren moeten makkelijk passende hulp en zorg kunnen vinden en krijgen. Interventies gericht op factoren als autonomie, competentie en verbinding dragen bij aan de ervaren kwaliteit van leven van jongvolwassen dak- en thuislozen.

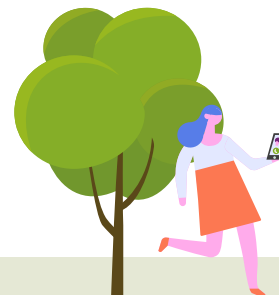
4 Maatwerk

- Hulpverlening moet aansluiten bij de behoeften van jongeren. Dit vraagt om een zekere mate van flexibiliteit van de professional. Vooral wat betreft de bereikbaarheid en beschikbaarheid. De leefwereld van de jongeren is het uitgangspunt en niet de kaders van de instelling. Soms werkt het spelen van een potje voetbal beter dan een gesprek op kantoor.
- Mensen met ervaringskennis begrijpen wat dak- en thuisloze jongeren meemaken. Zij blijven aanmoedigend en oordelen niet als het opnieuw mis gaat. De inzet van mensen met vergelijkbare ervaringen heeft vaak een positieve invloed op de kwaliteit van leven en de afname van het ervaren van problemen bij dak- en thuisloze jongeren.

5 De houding van de professional

Als professional moet men in de hulpverlening aandacht hebben voor de volgende werkzame elementen:

- Investeren in (wederzijds) vertrouwen. Veel jongeren hebben een hulpverleningsgeschiedenis en zijn 'zorgmoe'. Als er een vertrouwensrelatie bestaat tussen jongere en professional dan heeft dit positieve invloed op hun autonomie.

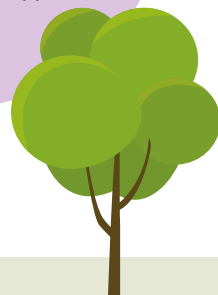

- Outreachend en vasthoudend. Veel jongeren geven in eerste instantie aan geen behoefte te hebben aan hulp. In dat geval is het belangrijk om als professional te laten zien dat je er bent voor de jongere en dat de deur open staat. Wanneer jongeren uitvallen of (tijdelijk) afstand nemen, dan is het essentieel om als hulpverlener bereikbaar te blijven en geduld te hebben.
- Niet-veroordelende houding. Jongeren ervaren meer persoonlijke betrokkenheid van professionals die hen respectvol, empathisch, eerlijk en bekrachtigend ondersteunen, en hun autonomie niet uit het oog verliezen.
- LHBTI-sensitief. Er is weinig aandacht voor de samenhang tussen psychische en sociale problemen en LHBTI. Hulpverleners praten zelden over seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Het is belangrijk om open vragen te stellen over relaties en genderidentiteit en door te verwijzen naar LHBTI-organisaties, wanneer nodig.

“

Op school is het heel belangrijk om iemand te hebben die daar gewoon puur voor die leerlingen aanwezig is. Zet preventiemedewerkers in, die ervaringskennis hebben en signalen op kunnen oppikken.

”

De informatie in deze publicatie is gebaseerd op het Wat werkt bij-dossier over dak- en thuisloze jongeren, aangevuld met nieuwe wetenschappelijke kennis, ervaringskennis en kennis uit de praktijk. Zo zijn ook de ervaringen van het jongerenpanel* toegevoegd.

Deze informatie is bestemd voor beleidsmedewerkers en uitvoerend professionals en/of ervaringsdeskundigen in het sociaal domein die de eigen praktijk nader willen bekijken. Wat zijn de mogelijkheden voor preventie, welke werkzame elementen vormen aanknopingspunten om op te pakken? Welke kansen en uitdagingen zijn er om dak- en thuisloosheid onder jongeren tegen te gaan?

** De quotes in deze brochure zijn uitspraken van het Jongerenpanel de 3de Kamer. Deze jongeren hebben zelf dak- en thuisloosheid ervaren. Met de jongeren is gesproken over de factoren die leiden tot dak- en thuisloosheid en wat werkt in de aanpak.*

“

Focus als hulpverlener eerst vooral op een persoonlijke relatie. Als er geen persoonlijke relatie en vertrouwen is, dan wordt toch niet alles gedeeld en worden geen waarheden gezegd.

”

“

Ik heb nu 8 jaar dezelfde hulpverlener en ze heeft echt gewerkt aan vertrouwen opbouwen. Dat is goud. Dat deed ze door constante en goede communicatie. Als ik een tijd niets van me heb laten horen, dan belt ze me. En ik wist altijd waar ik aan toe was.

”

De update van het dossier Wat werkt bij de aanpak van dak- en thuisloosheid onder jongeren verschijnt in februari 2023. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

kennis en aanpak van sociale vraagstukken